

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Protagoras (argumentum)

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

XSTAT apud Græcos uerissimum de Platone dictum, Phœbum uidelicet duos præcipue filios genuisse, Aesculapium, et Platouem. Aesculapiū quidem qui corporibus, Platonē uero qui animis mēderetur. Socratem quoq; Socratici omnes purgandorum gratia animorū à deo missum fuisse testantur. Morbus autē animi in falsis opinionibus malisq; moribus uidetur consistere. Tantum uero malum ingenis animis haud tam facile ab alijs, quam à sophistis solet inferri. Profecto philosophi sunt qui ueritatem studiose quærunt ueritatis duntaxat ipsius amore. Sophistæ uero, opinionem affectant, similiter opinionis amore. Hi enim quasi disciplinarum mercatores et caupones, undiq; opiniones absq; delectu uarias cōgregant, tum ad excogitandum, tum ad dicendum utcumq; libuerit pertinentes, quas deinde quasi uenales diuitibus uendant adoleſcentibus, diuitiarū et inanis gloriæ gratia. Itaq; nihil unquā habent pensi, utrū uera, uel bona an contrā, aut ipsi discant, aut alios doceant: sed et confundunt, et passim errores effundunt quotidie plurimos, nulla prorsus recte relationis habita ratione, modo et diuitias cumulent, et uulgare gloriā consequantur. Quamobrē necesse est adoleſcentes atq; uiros, qui sophistæ ob sapientiæ opinionem, et eloquentiæ fucum plurimi faciunt, quotidie ab illis falsarum opinionū, pessimorumq; morū uenena combibere. Siquidē mali mores, et falsas sequuntur opiniones, et facile ab auaris ambitiosisq; præceptoribus, qui nihilominus plurimi existimantur, in discipulos transfunduntur. Plato igitur animorū misertus tam prone, tam grauius periclitantiū, frequētissime sub Socratis sui persona maleficos, ueneficosq; sophistæ pro uiribus detestatur, quo uidelicet homines discēdi cupidi caute fallaces deuitēt Sirenum cantus, et noxia pocula Circes. Neq; tamē inuēctiuis eos manifestis effulminat, ne uel ipse perturbatione ulla odioq; in illos uideatur adductus, uel ipsi ipſorumq; sectatores, uenenosa in eum impudentissima linguā tela retorqueant. Ergo partim ironia, partim risu, sepe ioco, et ludo, sepius honesta quadam redargutione immeritā sophistis auctoritatē conatur adimere. Id quidem in sophistā acutissime perficit. Idem in Gorgia elegantissime. Facete admodum et urbane in Hippia. Scite et argute in Euthydemo. Artificiose etiam in Protagora, sepeq; similiter. Vbi que uero Sophistæ omnia profitētes inducit iactabūdos, et gloriosos, temerarios insuper, et auaros. In principio quidem disputatiōis satis aptos, paulatim uero ineptiores, postremo omnium ineptissimos, qui nulla de re præcipue grauiori, uel quid sit, uel quanta, uel qualis, intelligant: cūq; profiteantur omnia, nihil eos omnino scire conuincit. Hactenus in omnes Platonis dialogos in quibus Sophistarū cōmemoratio fit, præfatos esse sufficiat. Pergamus iam ad Protagoram. Socrates à Diotima fatidica artem amatoriā didicit, per quam sciebat per corporū pulchritudinem quasi per uestigia quædā sagaciter uenari, tum animi, tum mentis angelicæ, deiq; pulchritudinē, eandemq; artem ubiq; docebat. De hac eius arte Plato, et sepe alibi, et in symposio ac Phædro præcipue pertractauit. Eandem in principio huius libri significauit. Idcirco subiunxit eum non minus amare uirū quam adolescentē. Ac paulo post seniores quoq; amare ardentius, modo sapientiores appareant. Post hæc Socrates dum Hippocratem adolescentē disciplinarū auidissimū artificiosissime monet ne temere cuiuslibet se disciplina cōmittat, non solum illum, sed et nos cōmonefacit, ut curā animi longe magis quam corporis habeamus, caueamusq; diligēter ne disciplinis ipsum noxijs imbuamus. Eas enim magis obesse animo, quam corpori nostro uenenū. Mox quasi pictor Sophistarū fastum, uanitatēq; ante oculos ponit. Demonstrat quoq; quantum iuuentus credula eorum tum pompam admiretur, tum lenocinijs capiatur. Deinde ad ea descendit quæ maximi ad uitam momēti sunt, et quibus sophistæ plurimum gloriantur, quærens de uirtute quidē omni, præcipue uero de præcipua, id est ciuili, per quā et propria cuiusq; et familiaris, et publica res ad summū bonum recta ratione disponitur: quam ueluti præ cæteris necessariam Plato in omnibus penē quærit dialogis: intereaq; ostendit hanc nullo modo à Sophistis esse petendam, sed quodammodo à philosophis: qui cum uerum intelligant colantq; bonum, nimirum recto ad ipsum tramite deo duce perducere possunt. Sed redeamus nunc ad Sophistam, quem non posse uirtutem eiusmodi, uel exemplo tradere, uel disputatione docere, ex hoc planē perspicitur, quod et ipse uirtutis est expers et rectū disputandi ordinem non obseruat. Cū enim interrogetur Protagoras hic à Socrate, utrum uirtus doceri possit nec ne, utpote qui ueræ differendi artis sit ignarus, recipit statim se ostensurū uirtutem posse doceri antequam quid ipsa sit quouē in partes diuidatur, aperiat. Socrates autē tentandi Sophistæ gratia argumentatur eam doceri nō posse, his penē uerbis. Quando publice de aliquo eius artis opificio consultatur quæ à certis præceptoribus doceri potest, nullus admittitur ad consilium præter illos qui artem eiusmodi ab ipsis præceptoribus didicerunt, ipsiq; exercuerunt. Quando uero de publicis rebus quæ ad uirtutē ciuilem spectant deliberatur, omnes ferme similiter admittuntur, neq; ab ullo queritur utrū, et à quo, et quando peritiā ciuilem acceperit, quasi omnes intelligāt eam certis in scholis disci nō posse. Præterea si ab altero alteri traderetur, præcipue uiri in ea clarissimi rem hanc tam preciosam sepe suis hereditario quodam iure relinquerent. Ad hæc Protagoras longis probat ambagibus doceri posse uirtutem. In quibus notanda quædam priscorum refert mysteria. Decet enim quamuis Sophistā sit, nonnulla etiam legisse bona, et cū prolixè loquatur apud Platonem, utilia quædam adducere. Tradūt theologi ueteres sub terra quondam animalia latuisse, id est in prima mundi materia rerum semina præfuisse. Præterea Iouem, id est deum mundi opificē per sequentes

gnentes deos, hoc est per stellas, animalia ex elementis composuisse. Deos autem ministerio demonum animalia instrumentis adminiculisq; ad uitam necessarijs armauiffe, ea uidelicet ratione, ut Prometheus, qui demonum sublimi non ordinem significat, armaret homines: Epimetheus aut qui inferiorum demonum refert exercitum, bruta fulciret, neq; id quidem iniuria: siquidem altiores demones, nature incorporee atq; rationali: humiliores autem corporee irrationaliq; potius fauent. Quantum uero Epimetheus inferiorq; natura in his que ad corpus pertinet fauit brutis, tantum Prometheus prouidentiaq; superior in ijs que ad animam spectant hominibus consuluisse uidetur. Cum enim artis tribuit rationem, artificiosum omnium que natura bestiis dederat, exhibuit fabrum. Accepit autem artem ipsam una cum igne ab officina Minerue, atq; Vulcani. Minerua quidem in arte ingenium, Vulcanus aut efficaciam continet, ignis deniq; instrumentum. Gemina uero hec numina, Minerua Vulcanusq;, primo quidem in ipsis artium ideis excogitantur. Deinde in Mercurij Martisq; uirtutibus. Postremo in demonibus gubernatoribus artium. Ab his igitur omnibus Prometheus rationalis anime gubernator in hominem traiecit artis industriam. Quoniam uero diuinum id extitit donum, statim ob ipsam cum superioris cognitionem homo ueneratus est deum antequam uel loqueretur, uel artes aliquas exerceret: quippe cum diuinum munus ob mirificam eius potentiam prius erigat in diuina quam porrigat per humana. Prometheum uero ob id munus dolore affectum, significat demonicum ipsum curatorem nostrum, in quo et affectus esse possunt, misericordia quadam erga nos affici, considerantem nos ob ipsum rationis munus ab eo uel datum, uel potius excitatum, tanto miserabiliorem uitam in terris quam bestias agere, quanto magis sollicitam atque inexplicabilem. Quod quidem Pythagoras animaduertens, Epimetheum quantum ad hoc ipsum spectat, Prometheo anteposuit. Id autem illi quodammodo simile uidetur esse. Poenitet me fecisse hominem. Proinde memento hominem hic quemadmodum et apud Moysen ex terra, et postremo creatum. Item more quasi Mosaico mundum initium habuisse. Sed de his alijs. Per eundem Prometheum in Philebo dicitur datam esse nobis a dijs differendi artem una cum igne. Ars enim differendi, ubi uniuersalia in particularia diuidit, processum rerum a superioribus representat: ubi particularia uicissim in uniuersalia rite resoluit, conversionem rerum ad superiora designat: ubi definit et ubi demonstrat, existentiam rerum ostendit, ibi quidem in seipsis, hic autem ab alijs dependentium. Ideo differendi facultas diuinum est donum, cum diuinum uniuersi ordinem referat. Cum igne uero data dicitur, quia ignis similiter diuidit, resoluit, definit atq; demonstrat. Item quia rationalis facultas ignis instar illuminat intellectum, accendit uoluntatem, et utrunq; eleuat ad sublimia. Quod autem traditur Prometheum ciuilem uirtutem saluti hominum penitus necessariam largiri non potuisse, propterea quod uirtus eiusmodi penes Iouem sit, quod Prometheo non licet ascendere, ea ratione intelligendum est, quia ciuilem uirtutis officium est non solum rebus humanis, sed etiam artibus imperare, singulasq; cum singulis ordinare, cumctas deniq; in communem omnium formam dirigere. Idem uero officium Iouis ipsius est in uniuerso, quod in hominum genere apparet scientie ciuilem officium. Quamobrem non iniuria ad Iouem ipsum spectat hac nobis ex alto largiri. Uniuersalis enim uirtus ad uniuersalem Iouis pertinet prouidentiam. Prouidentia uero demonum particularis est, et angusta, ideoq; in Iouis arcem nequit ascendere: cum angustior humiliorq; prouidentia, amplissimam eminentissimamq; equare non ualeat. Iupiter igitur per Mercurium, id est per angelum diuine uoluntatis interpretem, ciuilem scientie leges, id est uoluntatis sue decreta ad humane societatis generisq; salutem spectantia mentibus nostris inscribit: inscribit inquam, et ab initio, quod Timæus aperte docet, et quotidie per angelos diuinam nobis uoluntatem interpretantes. Unde intimus in nobis presidet iudex inextinguibile rationis lumen, rectum ueri falsiq; et boni maliq; examen, inuitabilis conscientie stimulus. Per hanc deus infusam omnibus legem omnes ita ferme ad communem dirigit bonum, ut omnes flammam leuitate erigat ad superna. Ab hac utiq; ingenita lege lex deinde scripta ducit originem. Quod quidem in ipso libri legum exordio Plato aperuit dicens, non ab homine, sed ipso deo leges initium habuisse. Sed ut ad presentem dialogum redeamus, subiungit Iouem per Mercurium condidisse legem, qua iubeatur omnes ciuilitatis esse participes: quippe cum hac sola sit uinculum ciuitatis: ipsamq; ciuitatem iustitia et pudore constantem ait ad omnes cœlitus demississe, eo uidelicet pacto, ut quicumq; posthac uirtutis huius omnino expers deprehensus fuerit, tanquam ciuitatis pestis ultimo afficiatur supplicio. Quem uero primo appellauit pudorem, deinde temperantiam nominauit. Est enim pudor ingenitus temperantie fundamentum. Temperantia quidem in ciuibus prioris cuiusq; moderatur affectus, gestusq; componit. Iustitia uero actus cuiusq; conducentes ad alios dirigit. Memento uero ciuilitatem in persona priuata his ferè duobus esse contentam, sed in publica ex Platonis mente his adhibendam esse prudentiam. Atq; id quidem penè satis in pace fuerit: in bello autem fortitudinem abhibeto, atq; ita ciuilitatis erit absoluta descriptio. Post hæc autem confirmat Protagoras a communi hominum sententia uirtutis huius participes omnes esse debere, propterea quod, si quis iniustitiam suam palam fatetur, uulgo insanus habebitur: quasi omnes existiment tam necessariam communem ciuitati iustitiam, ut etiam si quis non habeat, saltem habere eam debeat simulare. Cum uero ostenderit hactenus ciuilem uirtutem esse omnibus maxime omnium necessariam, eiusq; affectum quendam siue fomitem semenq; ab initio diuinitus nobis infusum, demonstrare deinceps aggreditur uirtutem ciuilem, immo et alias (omnes enim illa complebitur) neq; natura neq; casu absolutum firmumq; habitum sortiri posse, sed doctrina duntaxat et consuetudine eius habitum comparari. Ad id uero primo rationem affert ostenden-

tem homines non solere aliquem ob ea quæ uel natura, uel casu fiunt probare unquam, uel improbare: actiones autem uirtutis aut uitij, laudare semper aut uituperare. Deinde pueritiæ adolescentiæque educatione sub domesticis, grammaticis, musicis, gymnasticis, legibus, ordine quodam longo disponit, ostendens totam uitæ institutionem ad id obnixè contendere, ut declinentur uitia, uirtutes possideantur: quasi neque uitia neque uirtutes, uel fortuna, uel fato, sed arbitrio, & exercitatione proueniant. Interea priscorum perstringit sententiam de uitij puniendis consideratione dignam, uidelicet neminem quia deliquerit, sed ne uel ipse ulterius, uel alius eius exemplo delinquat, puniendum esse: respondetque ad illa quæ obiecerat Socrates. Nos autem omnibus quæ hæcenus disputata sunt auream illam priscorum sententiam tenemus alta mente repositam. Primo quidem deum ipsum uitæ salutis nostræ omnibus undique modis providere atque consulere. Deinde civilem uirtutem donum esse diuinum, ne quis forte confidat se absque diuina gratia recte feliciterque gubernaturum. Id enim in Legibus, & alibi Plato confirmans ait: quemadmodum bestiarum multæ ab una nisi sub humano pastore recte duci non possunt, ita neque homines multi feliciter ab uno quodam rege, nisi & unus regatur à deo. Ideoque regendi facultatem non aliunde quam à deo haberi in Theage & Menone probat. Protagoras uero sophista quid uelit ipse uiderit. Denique quam necessaria sit inuoluta iustitia missa cœlitus meminimus, si aures assidue nostras priscorum uoces illæ circumsonent: Mortales quondam miseri antequam ciuilitas cœlitus mitteretur, neque segregati uiuere poterant, quin passim laniarentur à feris, neque iterum congregati, quin à se inuicem lacerarentur. Itaque salutem nobis quam cunctæ simul artes præstare non potuerunt, sola tandem iustitia præstitit. Post hæc Socrates ne Sophista propter nonnulla quæ ab alijs accepta narrauerat bona, admirationi sit audientibus, ironica quadam, & urbana, & artificiosa redarguendi ratione reddit illum presentibus deridendum. Interrogat enim postquam de uirtute tam magnifice fuerat elocutus, utrum una sit tantum uirtus an plures. Præterea si plures, utrum sint partes unius, necne. Rursus si partes, nunquid similes sibi inuicem atque toti, an utrinque dissimiles. Ad hæc Protagoras neque recte scit respondere, neque definire aut partiri uirtutes, neque distinguere qua ratione similes sint, & qua dissimiles, neque quod in disputando turpissimum est, euitare quin ad id facile deducatur, ut sepe sibi ipsi repugnet. Tandem uero cum ob ignorantiam respondendi inciperet Protagoras tergiversari, ideoque Socrates abiturum se simularet, ab auditoribus Sophista ad differendum est reuocatus. In qua quidem altercatione Protagoras primum Sophista superstitiosa circa uocabula curiositas demonstratur, deinde Hippie quoque Sophistæ ostentatio in concionando tumidior. Postremo Protagoras reuocatus ad disputandum, importune nimium, & inepte in carmina poesimque digreditur, interrogans Socratem de quadam Simonidis poetæ sententia, quam & ipse minime intelligere à Socrate mox conuincitur, mentem Simonidis exponente, quasi dixerit, uirum bonum fieri quidem esse difficile, perseverare autem impossibile. Hic audies priscorum sapientiam uerbis quam paucissimis fuisse contentam: atque posse breuibus multa complecti, uiri absolute docti opus esse. Item neminem mala turpiaque sponte committere, sed ignorantiam, Denique ubi dialectico more differitur, poetica respuenda. His actis iterum Sophista tergiversatur, atque uix à presentibus reuocatur. Tunc Socrates ad priorem de uirtute disputationem regreditur, utrum multe sint uirtutis unius partes, & qua inuicem ratione se habeant. Protagoras autem iterum labitur, affirmans alias inter se uirtutes esse simillimas, quod in superioribus non admiserat: item fortitudinem ab alijs longissime separans, consentiensque homines absque prudentia ceterisque uirtutibus fortes esse posse. Quæ in re sibi met repugnare deinde compellitur, confiterique non solum fortitudinem, sed neque etiam uirtutes ulla absque prudentia posse consistere. Tum uero de bono, & malo multa tractantur. Siquidem prudentia est scientia eligendi boni malique uitandi. Ambigitur autem utrum bonum malumque idem sit penitus quod & uoluptas atque dolor. Neque affirmatur id quidem omnino, neque manifeste omnino negatur. De hoc enim in Gorgia, Phileboque, & alibi. Omnino uero probatur prudentiam ipsam in qua & finis uitæ cognitio, & uiarum ad hunc conferentium consistit electio, moralium uirtutum esse principem atque ducem: idque usque adeo asseritur ut uirtutes quasi scientiæ, id est prudentiæ quedam uideantur esse, uitia uero inscientiæ, scilicet imprudentiæ quedam. Additur deinde peccata omnia ab ignorantia proficisci, neque ullum aliquando electurum mala nisi deceptum imagine boni: neque fugiturum bona, nisi imagine quadam mali perterritum. Siquis uero dixerit hominem bona discernentem atque mala, ab illis tamen diuertit, ad hæc contra conuerti, propterea quod à uoluptate uel affectu sensuum alio superetur, Socrates id negabit, asserens id ipsum quod ab affectu superari dicitur, nihil esse aliud quam inscientiam: Scientiam uero omnium quæ in nobis, & circa nos sunt, potentissimum esse, neque ab ulla re unquam superari posse. Denique concludit scientiam plurimum, immo totum ad uirtutem beatitudinemque conferre, ignorantiam uero pariter ad contraria. Iterumque Protagoram corripit, quod & sibi met contradixerit, & ordine usus præpostero fuerit. Siquidem antequam quid sit uirtus definiat, partiri eam aggreditur, & utrum doceri ualeat disputat. Simulat quinetiam Socrates se quoque in repugnantiam esse deductum, ex eo duntaxat quod Sophistam secutus fuerit aberrantem, admonetque ut Promethei prudentiam potius quam Epimethei properantiam in omni uitæ pro uiribus imitemur.